

Kultura eta Garapena/Maider Maraña

1. Sarrera

1966an UNSECOK esan kulturaren gaiar erreparatu behar zaiola kooperazio internazionalaren baitan. Datorren hamarkadetan garapenare kontzeptua osatzen joan zen, eta 90 hamarkadan giza garapenaren ideia (hau da, ez soilik ekonomikoan oinarritutako garapena) azaldu zen. Azken hau kulturari lotua agertu. (Aipatzeitu UNESCO, Pacto Internacional de Derechos economicos, sociales y culturalesen kultur bizitza eukitzeko eskudbidea, PNUD etab.)

2. Kultura eta Garapena

Azken hamarkadetan garapenaren kontzeptua birformulatu egin da, ekonomian oinarritutako eboluzio unilineal batetik gizakia erdian jartzen duen prozesu komplexura. Giza garapenaren kontzeptu honek, maila internazionalan PNUD (Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo) eta Amartya Senek zabaldua, osasuna eta hezkuntza giza garapearen faktore klabetzat hartzen dituzte. PNUDeK, gainera, beroketa globala, askatasun kulturala, migrazioak..bezalako gaiak lotzen ditu garapenaren auziarekin. Garapenaren ideia pobreziaren garaipenarekin lotzen da, baino azken hamarkadetan pobreziaren kontzeptua ere zabaldu egin da, pobrezia kulturala ere barnebiltzen dularik. Dena dela 90 hamarkada arte organizazio internazionalak ez zioten kultura eta garapenaren arteko loturari arreta gehiegi eskeintzen, eta kulturare auziak pisu gutxi zeukan komunitate internazionalaren agenda politkoan. Honen arrazoiak: Kultura oso termino lausoa dela, ere ezberdin askota definitzen dena + esparru gatazkatsua dela askotan, indefinitua. Bai aniztasun kulturalaren auzia bai hark identitatearekin duen loturak gai "sensible" bilakatzen du kulturarena.

Marañak UNSECOK erabiltzen duen kulturaren ulerkera bera dauka: "kultura da garapen prozesuaren oinarritzko testuinguru, balio, jarrera, subjektibitate eta gaitasunak eskaintzen dituena. Kultura ez da balio eta prektika multzo estatiko bat bezala ikusten, baizik eta etengabe birsortzen den zerbait pertsonak hauen balio eta praktikak egokitu, zalantzan jarri eta berdefinitzen dituztelarik. Hemen ulertzen da aniztasun kulturala gizakiari berez dagokion zerbait dela.

Beste oztopo bat kulturaren garaietan garapenare programen baitan sartua izateko: kulturak babestearen kontua minoria kulturalen arazo partikulara izan da berandu arte, hau da, estatuan eragiteko gaitasun gutxi zute horien arazo gisa. Honi kultur politiken kulturaren ulerkera hertsia gehitu behar diogu: luzaroan, kultura konkretu bat babestu da, goi mailako kultura, kulturaren ulerkera elitista baten baitan. Ondare inmateriala, hizkuntzak eta ohiturak ez ziren ikusten, kultur politiken partetik, bultzatu eta babestu beharreko elementu bezala. Esateu maila internazionalan garapen multilateralerako organismoek askota baztertzen dutela kultura, adib 2000ko Objeticos de Desarrollo del Mileniotik kanpo utzi alderdi kulturala.

Ezin dugu ahaztu kulturaren merkantilizazioaren auzia, edo espresio kulturalen instrumentalizazioarena. Ikerlari batzuk industria kultu eta sormen industriari

garapenarekin lotzen dituzte, kultura bakoitzak berez duen sormena gizarte bakoitzaren garapenerako baliatu dadin.

Garapena, pobreziaren gaindipena bezala, termino holistiko eta zabal gisa hartu behar da, garapen kulturala ere barnebidu behar duena. Aberastasunaren kontzeptuak, gainera, beti pobreziaren lentetik ikusten diren komunitatetarako beste era batean ikustea ahalbidetzen du. Gainera, garapena lortzeko edozein akzio hartu beharko du kontuan kultura, ez soilik proiektu kulturalak, edozein akzio sozial nahiz teknologikok gizarte baten espezifikidade kulturaletara egokitua egon behar baitu.

Beste zailtasun bat kultura garapenaren dimentsio bezala kontsideratua izateko da kulturaren denborak eta politika edo administrazioarenak oso ezberdinak direla. Beste auzi bat kultur garapena neurtzeko irizpideak ezartzearena da, izan ere, bai antolakunde internazionalak, bai regional eta lokalek garapenaren eragina neurtzeko irizpide kuantifikable eta alderagarriak beharrezkoak direla esaten dute.

Kultura garapenaren dimentsio gisa hartua izateko zailtasunak zailtasun, esan daiteke gero eta egonkortuago dagoela kooperazio internazionalaren alderdi hau. Nahiz eta honen inguruko kontzientzia gero eta zabalduago egon, politika publiko gutxi jarri dira abian, besteak beste, kulturaren eta garapenaren inguruko konprezio falta dela eta.

3. UNESCOren papera

Nazio Batuen organismo espezializatuen artean UNESCO izan zen era argienez seinalatu zuena kultura eta garapenaren arteko harremana, hau ez da harritzekoa, UNESCO baita kulturaz arduartzan den Nazio Batuen organizazio bakarra.

Unesco ondare kulturalaren auzian espezializatu zen, eta mundu mailako kanpainak egin zituen, adib. Veneziaren kasuan. Honen emaitza UNESCOren Ondare Mundial Cultural y Natural (1972) konbentzioa izan zen. Baina gutxiago, kulturaren ulkeran sakontzen hasi eta garapenaren elementu transbertsal gisa ikusten hasi ziren. UNESCOk 4 etapa seinalatzen ditu erabili duen kulturaren ulkeraren transformazioan:

a)1950-1960: Kulturaren kontzeptua zabaltzen da produkzio artistikoarekin lotua dagoen zerbait izatetik identitate kulturalarekin lotuago dagoen ulkerara hartuz. Garai honetan UNESCOk kulturak defendatzen ditu deskolinizazioa bezalako egoera konkretuei erantzunez

b)1970-1980: Kultura eta garapenaren arteko lotura bitalaz jabetzen da eta kooperazio internazionalaren erdigunean jartzen da

c)1980-1990: Demokrazien eraikitzean komunitate hartu beharriko aspirazio eta oinarri kulturalen inguruko kontzientzia sortzen da. Minorien eksklusio eta diskriminazioa, inmigrazioa...lortzen dira.

d)1990-2000: "se orienta ahcia la puesta en valor del dialogo de culturaas y cibilizaciones en su riqueza, designada como patrimonio mcomun de la humanidad por la Declaracion Universal de la UNESCO sobre la diversidad cultural. Señala, además, lña doble vertiente de la diversidad: la priemra se basa en asegurar una

interacción armoniosa de las diversas identidades culturales, variadas y dinámicas, mientras que la otra vertiente aboga por la defensa de la libertad creativa, la diversidad de las múltiples formas y expresiones culturales inherentes a las culturas.

UNESCOk, kultura etengabeko prozesu ebolutibo eta aldakor gisa ulertzea bultzatzen du, eta aldi berean, kultru aniztasuna seinalatzen du garapen iraunkor eta baketsu baterako.

Helburuak lortzeko, UNESCOk hainbat eta hainbat bilera intergubernamental, iekrketa era proposamen eraman ditu aurrera, besteak beste “Declaración sobre los principios de cooperación cultural internacional (UNESCO, 1966). Honen ekarpen handiena da 1 artikulua, non kultura guztiei duintasun berbera aitortzen dien:

1. Toda cultura tiene una dignidad y un valor que deben ser respetados y protegidos
2. Todo pueblo tiene el derecho y el deber de desarrollar su cultura
3. En su fecunda variedad, en su diversidad y por la influencia recíproca que ejercen unas sobre otras, todas las cultras forman parte del patrimonio común de la humanidad.

Honek kooperazio internazional kulturalaren lehen definizio bat eskaintzen digu: “un derecho y un deber de todos los pueblos y de todas las naciones, los cuales deben compartir su saber y sus conocimientos (art. 5).”. Azken artikuluan esaten da dekalrazioaren edukiak giza eskubideak errespetatuz aplikatu behar direla, etorkizunean, eztabaidak piztuko ziren gai honen inguruan.